

ਪੋੜੀ 5

ਕੇਂਦਰੀ ਭਾਵ: ਅੱਠੇ ਪਹਿਰ ਸਾਲਾਹੁਣਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਵੇਂ ਤਰੀਏਂ ।

ਕੇਂਦਰੀ ਭਾਵ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਕੀ ਮੁਰਾਦ ਹੈ ਸਮਝਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ।

ਪਰਮਾਤਮਾ ਜੋ ਕਿ ਅਲਖ, ਬੇਅੰਤ, ਅਗਮ, ਅਗੋਚਰ ਹੈ । ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਿਰਾਕਾਰ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਕੋਈ ਰੂਪ ਹੈ ਨਾਂ ਰੰਗ ਹੈ ਪਰ ਜ਼ਰੋਂ-ਜ਼ਰੋਂ ਵਿੱਚ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਪਰਮਾਤਮਾ ਗੁਪਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵਰਤਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਤਰਾਂ ਦੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾਵੇ?

ਗੁਰੂ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਤਰਕੀਬ, ਵਿਧੀ । ਜਿਹੜਾ ਵਿਧੀ ਦਸੇ ਉਹ ਗੁਰੂ । ਸ਼ਬਦ ਹੀ ਇਕ ਵਿਧੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਵਡਿਆਈਆਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਅੰਦਰੋਂ ਬਾਹਰੋਂ ਜੋੜੀ ਰੱਖਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ । ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਘਰ ਦਾ ਬੋਧ ਕਰਾਂਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਘਰ ਦਾ ਦਰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ । ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਦਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਘਰ ਦਾ ਹੀ ਹਿੱਸਾ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਾਮ ਬਦਲ ਕੇ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰੰਤੂ ਦੋਨਾਂ ਦੇ ਮਾਇਨੇ ਇਕ ਹੀ ਹਨ । ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਇਕੋ ਹੈ ਜੋ ਸਰਬ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੀ ਉਦਾਸੀਆਂ ਦੋਰਾਨ ਅਫ਼ਗਾਨੀਸਤਾਨ ਦੇ ਕੰਧਾਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਇਕ ਪੀਰ ਨੂੰ ਮਿਲੇ । ਜਦੋਂ ਵੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜਾਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਮੰਗਦੇ ਉਹ ਇਕ ਦਿਨ ਹੋਰ ਲਈ ਰਾਜ਼ੀ ਕਰ ਲੈਂਦਾ । ਉਹ ਪੀਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਇਤਨਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖ਼ੁਦਾ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚੋਂ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਇਸ ਤਰਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਉਥੇ 17 ਦਿਨ ਰਹੇ । ਆਖੀਰ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਉਥੋਂ ਜਾਣ ਲਗੇ ਤਾਂ ਪੀਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਤੁਸੀਂ ਗੁਫ਼ਤਗੂ ਦੋਰਾਨ ਕਈਂ ਰਮਜ਼ਾਂ ਖੋਲੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਬਖ਼ਸ਼ਿਆ ਹੈ ਮੇਹਰਬਾਨੀ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਇਕ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਂਦੇ ਜਾਓ । ਪੀਰ ਨੇ ਇਕ ਲਫਜ਼ ਵਿੱਚ ਸਵਾਲ ਗੁਜ਼ਾਰਿਸ਼ ਕੀਤਾ “ਰਹਿਨੁਮਾ-ਏ-ਤੋਕੀਸ” ਮਤਲਬ ਤੁਹਾਡਾ ਰਹਿਬਰ ਕੌਣ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਲਈ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਵੀ ਇਕ ਲਫਜ਼ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ “ਖ਼ੁਦਾ-ਏ-ਮੰਨ” ਮਤਲਬ ਖ਼ੁਦਾ ਹੀ ਮੇਰਾ ਰਹਿਬਰ ਹੈ ।

ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਆਪਣੀ ਹੀ ਇਕ ਤਹਿਰੀਰ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਗ 793 ਉੱਤੇ ਦਰਜ ਹੈ ਆਪਣਾ ਗੁਰੂ “ਵਿਵੇਕ” ਮਤਲਬ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਦਸਦੇ ਹਨ ।

ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਲਫਜ਼ ਬਾਰ ਬਾਰ ਆਇਆ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਸਦੇ ਮਾਇਨੇ ਉਪਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ।

ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਇਹ ਹੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ, ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਆਦਿ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਵੀ ਬਣਾਕੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨਾਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਇਸੇ ਲਈ ਤਾਂ ਮੰਦਰ, ਮਸਜਿਦ, ਗੁਰੂਦੁਆਰੇ, ਗਿਰਜੇ ਆਦਿ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਸੱਚ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੇ ਮੰਦਰ ਆਦਿ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਾਰੀ ਕੁਦਰਤ ਉਸਦਾ ਮੰਦਰ ਹੈ । ਪੰਛੀਆਂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਕਲ-ਕਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਦਰਖਤਾਂ ਵਿੱਚ ਫੱਲ, ਫੁੱਲ ਖਿੜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਹਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਵੱਗ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਆਕਾਸ਼ ਉਸੇ ਦਾ ਫੈਲਾਓ ਹੈ । ਸਮੁੰਦਰ, ਨਦੀ, ਨਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉਸਦਾ ਹੀ ਰੌਲਾ ਹੈ । ਤੁਸੀਂ ਉਸੇ ‘ਚ ਉਠੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਹੋ । ਉਸਦਾ ਮੰਦਰ ਤਾਂ ਵੱਡਾ ਹੈ । ਤੁਸੀਂ ਉਸਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਛੋਟੇ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਸਮੇਂ ਸਕੋਗੇ?

ਉਹ ਨਿਰੰਜਣ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਹੈ । ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤਦ ਵੀ ਸੀ । ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੋਗੇ, ਤਦ ਵੀ ਰਹੋਗਾ ।

“ਆਦਿ ਸਚੁ, ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ”

ਤੁਸੀਂ ਉਸਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਫ਼ਿਕਰ ਛੱਡੋ । ਮੰਦਰ, ਮੂਰਤੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੁਝ ਹੋਣਾ ਨਹੀਂ । ਫਿਰ ਕੀ ਕਰਣ ਨਾਲ ਹੋਏਗਾ?

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ, ਉਹ ਹੀ ਮਹਿਮਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ । ਜੇਕਰ ਨਿਰੰਜਣ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਹੈ ਤਾਂ ਸੇਵਾ ਹੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ, ਅਰਾਧਨਾ ਹੈ । ਜੇਕਰ ਉਹ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਹੈ ਉਸੇ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਜਿੰਨਾ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਓ, ਤੁਸੀਂ ਓਨੇ ਹੀ ਉਸਦੇ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ।

ਬੜੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਨ ਲਈ । ਛੋਟੇ ਮੋਟੇ ਮੰਦਰ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋਏਗਾ । ਉਹ ਤਾਂ ਵਿਉਂਤਾਂ ਹਨ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੀਆਂ । ਇਹ ਮੰਦਰ ਵੱਡਾ ਹੈ ਵਿਰਾਟ ਸੇਵਾ ਦੀ ਭਾਵ ਦਸ਼ਾ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਹੀ ਹੈ । ਤੁਸੀਂ ਜਿਸਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ ਉਹ ਪਰਮਾਤਮਾ ਹੈ, ਇਹ ਧਾਰਣਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ ।

ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਤਰਾਂ ਵੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਚੀਨ, ਗਰੀਬ ਹੈ, ਵਿਚਾਰੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਦਿਓ। ਜਦ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਵੀਚਾਰੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹੋ ਤਦ ਤੁਸੀਂ ਉੱਪਰ ਹੋ ਵਿਚਾਰਾ ਨੀਵਾਂ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਕਿਰਪਾ, ਦਇਆ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸਾਧਾਰਣ ਸਮਾਜਿਕ ਸੇਵਾ ਹੈ, ਅਰਾਧਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਆਕੜ ਵਿੱਚ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਹਸਪਤਾਲ ਬਣਾ ਦੇਂਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਵੱਡਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹੋ। ਸਮਾਜਿਕ ਸੇਵਾ ਅਰਾਧਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਮਾਜਿਕ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਟੁਕੜੇ ਸੁੱਟ ਰਹੇ ਹੋ ਭੁੱਖਿਆਂ ਦੇ ਲਈ। ਬਹੁਤ ਦਇਆ, ਅਹਿਸਾਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਉੱਪਰ ਹੋ, ਜਿਸਦੀ ਤੁਸੀਂ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਉਹ ਨੀਵਾਂ ਹੈ। ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਤੁਹਾਡਾ ਸ਼ੁਕਰਗੁਜ਼ਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਤਦ ਇਹ ਅਰਾਧਨਾ ਨਹੀਂ ਰਹੀ।

ਸੇਵਾ ਤਦ ਅਰਾਧਨਾ ਬਣਦੀ ਹੈ, ਜਦ ਤੁਸੀਂ ਜਿਸਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ ਉਹ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਹਿਬ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਦਾਸ ਹੋ। ਸ਼ੁਕਰਗੁਜ਼ਾਰ ਉਹ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਹੋ, ਕਿ ਉਸਨੇ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ। ਤੁਸੀਂ ਇੱਕ ਗਰੀਬ ਨੂੰ ਜੇ ਰੋਟੀ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਧੰਨਵਾਦ ਵੀ ਦਿਓ। ਧੰਨਵਾਦ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਤੇਰੀ ਬਹੁਤ ਕਿਰਪਾ ਕਿ ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਸੇਵਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰਾਨਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੋਗੇ, ਜਿਸਦੀ ਤੁਸੀਂ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਤਦ ਅਰਾਧਨਾ ਬਣ ਗਈ। ਤਦ ਸੇਵਾ ਸਮਾਜਿਕ ਗੱਲ ਨਾ ਰਹੀ, ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਕਰਮ ਹੋ ਗਿਆ।

ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਸੇਵਾ ਨਾਲ ਆਕੜ ਗਏ ਸੇਵਕ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਇਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਅਰਾਧਨਾ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਸੇਵਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਿਮਰਤਾਵਾਨ ਬਣਾਏਗੀ। ਸੇਵਾ ਚੀਨ ਨੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਬਣਾਏਗੀ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਾਸ ਬਣਾਏਗੀ। ਸੇਵਾ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੇਵਾ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇਵੇ ਤੁਸੀਂ ਉਸਦੇ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹੋਏ। ਉਹ ਨਿਰੰਜਨ ਆਪ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਹੈ। ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਮਾਣ ਮਿਲਿਆ, ਮਹਿਮਾਂ ਮਿਲੀ। ਇਹ ਮਾਣ ਤੁਹਾਡਾ ਹੰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮਾਣ ਤਾਂ ਤਦ ਮਿਲੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਹੰਕਾਰ ਮਰ ਜਾਏਗਾ। ਤਦ ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਾਲੇ ਹੋ ਜਾਓਗੇ। ਤਦ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿੱਚ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏਗਾ, ਹਨੇਰਾ ਮਿੱਟ ਜਾਏਗਾ ਅਤੇ ਦੀਵਾ ਜਗ ਪਏਗਾ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਗੁਣੀਨਿਧਾਨ ਦੀ ਉਸਤਤ ਕਰੋ, ਸਰੱਵਣ ਕਰੋ, ਉਸਦਾ ਹੀ ਭਾਵ ਮਨ ਵਿੱਚ ਰਖੋ। ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਵੀ ਕਰੋ ਉਸ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਅਰਪਣ ਕਰ ਦਿਓ ਤਦ ਹੀ ਇਹ ਹੋ ਪਾਏਗਾ।

ਸਵੇਰੇ ਉੱਠੋ, ਜੇ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਉ ਉੱਠੇ, ਤਾਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਿ ਕਿਨ੍ਹੀ ਸੋਹਣੀ ਅੰਦਰ ਨਿਰਮਿਤ ਤੰਤਰ ਕਾਰਜ ਵਿਧੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਜਗਾ ਦੇਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਸੂਰਜ ਦੀ ਕਿਰਨ, ਪੰਛੀਆਂ ਦੇ ਚਹਿਚਹਾਉਣ ਨਾਲ ਉੱਠੇ ਤਾਂ ਵੀ ਧੰਨਵਾਦ ਕਿ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਆਇਆ ਹੈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜਗਾਉਣ।

ਦੁਕਾਨ ਉੱਤੇ ਬੈਠੋ ਅਤੇ ਗਾਹਕ ਆਵੇ, ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਗਾਹਕ ਨੂੰ ਨਾ ਵੇਖੋ, “ਉਸਨੂੰ” ਹੀ ਵੇਖੋ। ਅਤੇ ਗਾਹਕ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਵਿਹਾਰ ਕਰੋ, ਜਿਵੇਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਆਇਆ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਵਿਹਾਰ ਕਰਦੇ। ਕਿਉਂਕਿ ੨੪ ਘੰਟੇ ਜੇਕਰ ਉਸਦੇ ਭਾਵ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬਣਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਸਿਵਾਏ ਕੋਈ ਉਪਾਇ ਨਹੀਂ। ਭੋਜਨ ਕਰੋ, ਤਾਂ ਉਹ ਹੀ ਭੋਜਨ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹੀ ਖਿੜਿਆ ਹੈ, ਅਨਾਜ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਬੜੇ ਸ਼ੁਕਰਾਨੇ ਦੇ ਭਾਵ ਨਾਲ ਉਸਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰੋ। ਅਤੇ ਭੋਜਨ ਨੂੰ, ਅੰਨ ਨੂੰ ਜਦ ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਮੰਨ ਲਵੋਗੇ, ਪਾਣੀ ਪੀਓਗੇ ਅਤੇ ਉਹ ਹੀ ਆਇਆ ਹੈ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਡੀ ਪਿਆਸ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਤਦ ਹੀ ਤਾਂ ੨੪ ਘੰਟੇ ਉਸਦੀ ਉਸਤਤ ਹੋਵੇਗੀ।

ਰਾਤ ਨੂੰ ਸੌਣੇ ਤਾਂ ਸਮਝੋ ਕਿ ਉਹ ਹੀ ਆਇਆ ਹੈ ਨੀਂਦ ਬਣਕੇ ਤੁਹਾਡੀ ਥਕਾਵਟ ਦੂਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਨਵਾਂ ਨਰੋਆ ਬਣਾਉਣ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ੨੪ ਘੰਟੇ ਉਸਤਤ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇਗੀ?

ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂਦੁਆਰੇ, ਮੰਦਰ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਘੜੀ ਪਲ ਭਜਨ ਕਰ ਆਓਗੇ। ਪਰ ਜਦ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਭਜਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਵੋ ਤਾਂ ਵੀ ਮਨ ਭੱਜਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਤਦ ਤੁਸੀਂ ਵਿੱਚ-ਵਿੱਚ ਘੜੀ ਵੇਖ ਲੈਂਦੇ ਹੋ ਕਿ ਸਮਾਂ ਬਹੁਤ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦਫਤਰ, ਕਾਰੋਬਾਰ ਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਉਸਦਾ ਭਜਨ ਕਰੋਗੇ? ਖੰਡ-ਖੰਡ ਭਜਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਸਵੇਰੇ, ਸ਼ਾਮ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਘੰਟੇ ਸਾਧਾਰਣ ਹੋ ਗਏ।

ਧਾਰਮਿਕ ਹੋਣਾ ੨੪ ਘੰਟਿਆਂ ਦਾ ਕਰਮ ਹੈ, ਭਾਵ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਨਾ ਕੋਈ ਧਾਰਮਿਕ ਦਿਨ ਹੈ ਨਾ ਕੋਈ ਧਾਰਮਿਕ ਘੜੀ ਹੈ। ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਉਸੇ ਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੀਆਂ ਘੜੀਆਂ ਉਸੇ ਦੀਆਂ ਹਨ। ਧਰਮ ਜੀਓਣ ਦੀ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਸ਼ੈਲੀ ਹੈ - ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜੀਓ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਵੀ ਕਰੋ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਇਕਮਿਕ ਹੋ ਜਾਏ।

ਉਸਦਾ ਹੀ ਭਾਵ ਮਨ ਵਿੱਚ ਰਖੋ। ਇਸ ਤਰਾਂ ਦੁੱਖ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਕੇ ਸੁੱਖ ਨੂੰ ਘਰ ਲੈ ਆਓਗੇ।

ਹਾਲੇ ਤੁਸੀਂ ਦੁੱਖ ਲਿਆਉਂਦੇ ਹੋ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਤੁਹਾਡੀ ਜੇਬ ਕਟ ਲਈ। ਕੋਈ ਗਾਹਕ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੁੱਟ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ। ਹੁਣੇ ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਖਾਧਾ ਸਵਾਦਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਰਹੀ। ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਵੀ ਪਹਿਨਿਆਂ ਸੋਹਣਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਸੀ। ਅਜੇ ਤੁਸੀਂ ਦੁੱਖ ਇਕੱਠਾ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਵਿਖਾਈ ਦੇਣ ਲੱਗ ਪਵੇ, ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਵੀ ਕਰੋ ਉਸ ਸਾਰੇ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਝਲਕ ਮਿਲਣ ਲਗੇ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੁਸੀਂ ਸੁੱਖ ਘਰ ਲੈ ਜਾਓਗੇ। ਅਤੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਇਸ ਸਾਧਾਰਣ ਘਰ ਵਿੱਚ ਸੁੱਖ ਲੈ ਜਾਵੋਗੇ, ਬਲਕਿ ਮਰਨ ਵੇਲੇ ਜਦ ਅਸਲੀ ਘਰ ਜਾਣ ਲਗੋਗੇ ਤਦ ਤੁਸੀਂ ਸੁੱਖ ਹੀ ਸੁੱਖ ਲੈ ਜਾਓਗੇ। ਤੁਸੀਂ ਪੂਰਣ ਹੋ ਕੇ ਜਾਓਗੇ। ਤਦ ਤੁਸੀਂ ਰੋਂਦੇ-ਰੋਂਦੇ ਨਹੀਂ, ਖੁਸ਼ੀ-ਖੁਸ਼ੀ ਜਾਓਗੇ। ਜੇ ਮੌਤ ਇੱਕ ਆਨੰਦ ਉਤਸਵ ਨਾ ਬਣ ਜਾਏ ਤਾਂ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਜੀਵਨ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਗੁਜ਼ਰਿਆ ਜੇ ਕਿ ਹੀਰੋ ਵਰਗਾ ਸੀ ਕੌਡੀ ਬਦਲੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਘਰ ਪਰਤ ਰਹੇ ਹੋ ਅਤੇ ਘਰ ਜਾਂਦੇ ਵੇਲੇ ਵੀ ਜੇਕਰ ਹਿਰਦਾ ਆਨੰਦ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਤੁਸੀਂ ਸਿਰਫ ਦੁੱਖ ਹੀ ਦੁੱਖ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ।

ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ (ਬਿਨਾਂ ਸਿਮਰਨ ਤੋਂ) ਜਿੰਦਗੀ ਚਲਾ ਰਹੇ ਹੋ। ਉਸਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਪਿਛੇ ਕਰ ਰਖਿਆ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਹੁਤੇ ਗੁਜ਼ਿਆਰ ਸਮਝ ਰਹੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਜ਼ਰੂਰਤ ਤੋਂ ਜਿਆਦਾ ਆਪਣੇ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ। ਇਸ ਲਈ ਦੁਖੀ

ਹੋ। ਦੁੱਖ ਦਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਕਾਰਣ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਤੇ ਸੁੱਖ ਦਾ ਵੀ ਹੋਰ ਕੋਈ ਕਾਰਣ ਨਹੀਂ ਹੈ – ਜਿਸ ਦਿਨ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਅਕਲਮੰਦੀ, ਹੋਸ਼ਿਆਰੀ ਛੱਡ ਦਿਓਗੇ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਵੇਖਣ ਲਗੋਗੇ ਫਿਰ ਜਿਆਦਾ ਉਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜੀਓਗੇ, ਆਪਣੇ ਵਿੱਚ ਘੱਟ।

ਕੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਕਿ ਪਤਨੀ ਵਿੱਚ ਤੁਸੀਂ ਪਤਨੀ ਹੀ ਵੇਖੋ, ਕਿਉਂ ਨਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਵੇਖੋ? ਕੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਵਿੱਚ, ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਵੇਖੋ, ਕਿਉਂ ਨਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਵੇਖੋ! ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਬਦਲਦੀ ਹੈ ਉਵੇਂ ਹੀ ਸੁੱਖ ਆਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੱਲ੍ਹ ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਡਾ ਪੁੱਤਰ ਮਰ ਜਾਏ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਦੁਖੀ ਹੋਵੋਗੇ। ਇਸ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪੁੱਤਰ ਮਰ ਗਿਆ ਇਸ ਲਈ ਕੀ ਤੁਹਾਡੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿੱਚ ਭਰਮ ਸੀ ਤੁਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਸੀ “ਮੇਰਾ ਪੁੱਤਰ”, ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਜਾਣਿਆ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਪੁੱਤਰ! ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਜਦ ਉਸਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਸੀ ਭੋਜਿਆ, ਉਸਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੋਈ ਲੈ ਗਿਆ। ਉਸਦਾ ਹੁਕਮ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਹਰ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਰਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਰਾਜ਼ੀ ਰਹੋਗੇ। ਸਾਡਾ ਕੁਝ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਸਭ ਕੁਝ ਉਸੇ ਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਤੁਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਰੋਵੋਗੇ? ਕਿਵੇਂ ਚਿੰਤਾ ਕਰੋਗੇ? ਕਿਵੇਂ ਸੰਤਾਪ ਕਰੋਗੇ? ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਰਾਜ਼ੀ, ਲੈ ਲਵੋ ਤਾਂ ਵੀ ਰਾਜ਼ੀ, ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਿਸਨੇ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਜਦ ਤੁਸੀਂ ਹਰ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਰਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ੨੪ ਘੰਟੇ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਹੈ।

ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਰਾਹ ਨਿਰਾਲੇ ਹਨ। ਕਦੀ ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੇਣ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਕਦੇ ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਲੈਣ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਤੁਹਾਡਾ ਵਿਕਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਦੇ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੁੱਖ ਮਿਲੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਦੁੱਖ ਤੁਹਾਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਹੋਸ਼ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਸੁੱਖ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਸੌ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਗੁਆਚ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। ਦੁੱਖ ਵਿੱਚ ਤੁਸੀਂ ਜਾਗ ਪੈਂਦੇ ਹੋ।

ਜਦ ਕੋਈ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੇਖਣ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਹੀ ਹੈ ਤਦ ਤੁਸੀਂ ਉਸਦੇ ਦੁੱਖ ਨੂੰ ਵੀ ਅਤੇ ਸੁੱਖ ਨੂੰ ਵੀ ਇੱਕ-ਸਮਾਨ ਭਾਵ ਨਾਲ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਸ਼ੁਕਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਨਾਲ ਸਵਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਤਦ ਨਾ ਸੁੱਖ-ਸੁੱਖ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਦੁੱਖ-ਦੁੱਖ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭੇਦ-ਰੇਖਾ ਗੁਆਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸੁੱਖ ਨਾਲ ਬਹੁਤਾ ਲਗਾਓ ਅਤੇ ਦੁੱਖ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਵੱਖਰੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। ਦੁੱਖ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਕੇ ਸੁੱਖ ਘਰ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹੋ।

ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਗੁਰੂ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਰਬ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਹੀ ਸਾਡੇ ਲਈ ਸ਼ਿਵ, ਗੋਰਖ, ਬ੍ਰਹਮਾ, ਪਾਰਬਤੀ ... ਸਭ ਕੁਝ ਹੈ।

ਗੁਰ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਤਰਕੀਬ, ਵਿਧੀ। ਉਹ ਜਿਸ ਦੇ ਕੋਲੋਂ ਮਿਲ ਜਾਏ, ਉਹ ਹੀ ਗੁਰੂ। ਇੱਕ ਗੁਰ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਗੱਲ, ਉਲਝਨ ਹੱਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਉਹ ਗੁਰ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਇਹ ਹੈ – “ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਉਹ ਹੀ ਇੱਕ ਮਾਲਿਕ ਹੈ। ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਉਹ ਹੀ ਇੱਕ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਮੈਂ ਭੁੱਲ ਨਾ ਜਾਵਾਂ। ਇਸ ਸਚਾਈ ਨੂੰ ਮੈਂ ਯਾਦ ਰੱਖ ਸਕਾਂ ਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਹੀ ਲੁਕਿਆ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਹੱਥਾਂ ਦਾ ਹੱਥ ਉਹ ਹੀ ਹੈ। ਸਾਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਅੱਖ ਉਹ ਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਹੀ ਧੜਕਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਹੀ ਜੀਵਨ ਹੈ”।

ਉਸਨੂੰ ਮੈਂ ਭੁੱਲ ਨਾ ਜਾਵਾਂ। ਹਰ ਘੜੀ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਬਣੀ ਰਹੇ। ਇਹ ਗੁਰ, ਰਾਜ ਫੜਿਆ ਜਾਏ ਤਾਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਮਾਲਾ ਦੇ ਮਣਕਿਆਂ ਤੋਂ ਹੱਟ ਕੇ, ਮਣਕਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਿਹੜਾ ਲੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਧਾਗਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਫੜ ਲਵੋਗੇ। ਉਹ ਧਾਗਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਮਣਕੇ ਹੋ। ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਜਿਹੜੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਧਾਰਾ ਵਗ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਜੀਵਨ ਦਾ ਧਾਗਾ ਹੈ, ਉਹ ਹੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਹ ਹੀ ਧਾਗਾ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਹ ਹੀ ਹੈ। ਬਨਸਪਤੀ, ਜੀਵ-ਜੰਤੂ, ਪਹਾੜ, ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਹ ਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਹੀ ਲਹਿਰਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਨੇਕ ਲਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ। ਉਹ ਹੀ ਜੀਉਂਦਾ ਹੈ ਅਨੇਕ ਰੂਪਾਂ ਵਿੱਚ। ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਧਾਗੇ ਨੂੰ ਨਾ ਭੁੱਲੋ, ਤਾਂ ਗੁਰ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਆ ਗਿਆ। ਹੋਰ ਸਾਰੀਆਂ ਬੁਝਾਰਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੱਲ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ।

ਕੀ ਕਰੋਗੇ? ਕਿਵੇਂ ਇਸ ਗੁਰ ਨੂੰ ਸਾਂਭੋਗੇ? ੨੪ ਘੰਟੇ ਸਭਾਲਣਾ ਹੈ। ਵੱਡੀ ਹਿੰਮਤ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਗਾਹਕ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਵੇਖੋਗੇ, ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਲੁੱਟ ਕਿਵੇਂ ਸਕੋਗੇ? ਜ਼ਰਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋ ਜਾਏਗੀ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਜ਼ੋਬ ਕਟਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਵਿਖਾਈ ਪੈ ਜਾਏ ਤਾਂ ਹੱਥ ਰੁਕ ਜਾਣਗੇ। ਬੁਰਾ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਸਕੋਗੇ? ਜੇਕਰ ਉਹ ਹੀ ਵਿਖਾਈ ਦੇਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਤਾਂ ਕਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸ਼ਰਾਪ ਦੇ ਸਕੋਗੇ? ਕਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਗਾਲ਼ੀ ਕਢੋਗੇ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਹੀ ਦਿਸਣ ਲੱਗ ਪਿਆ? ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੋਗੇ ਨਾਰਾਜ਼? ਕਿਵੇਂ ਰੱਖੋਗੇ ਵੈਰ? ਕਿਹਦੇ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹੋਗੇ ਦੁਸ਼ਮਨੀ?

ਜੇਕਰ ਉਹ ਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਵਿੱਚ ਪਓਗੇ। ਤੁਹਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਢਾਂਚਾ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਤੋਂ ਡਿੱਗਣ ਲਗੇਗਾ। ਤੁਸੀਂ ਜਿਹੜਾ ਘਰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਉਹ ਉਸਦੇ ਤੋਂ ਉਲਟ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਭੁੱਲਾ (ਬਿਨਾਂ ਸਿਮਰਨ ਤੋਂ) ਕੇ ਘਰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਉਸਨੂੰ ਯਾਦ (ਸਿਮਰਨ) ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਇਹ ਘਰ ਤਾਂ ਟਿਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਕਿਹੜਾ ਘਰ ਹੈ?

ਉਹ ਘਰ ਜਿਹੜਾ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਬਣਾ ਰੱਖਿਆ ਹੈ – ਝੂਠ ਦਾ, ਬੇਈਮਾਨੀ ਦਾ, ਕ੍ਰੋਧ ਦਾ, ਸ਼ਿਕਵੇ ਦਾ, ਕਸਕ ਦਾ, ਈਰਖਾ ਦਾ, ਦਵੈਸ ਦਾ, ਦੁਰਭਾਵਨਾ ਦਾ, ਖੋਰ ਦਾ, ਵੈਰ ਦਾ, ਨਫਰਤ ਦਾ, ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਦਾ, ਨਿੰਦਾ ਦਾ, ਕੜਵਾਹਟ ਦਾ, ਕਪਟ ਦਾ, ਖੇਟ ਦਾ, ਫੁਲ ਦਾ, ਫਰੇਬ ਦਾ, – ਉਹ ਪੂਰੇ ਦਾ ਪੂਰਾ ਤੁਹਾਡਾ ਘਰ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਧਰਮ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ, ਹਿਸਾਬ ਹੈ। ਅਤੇ ਤਦ ਇਸ ਗੁਰ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਗੁਰ ਤੁਹਾਡੀ ਜਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਮੁਢੋਂ ਹੀ ਬਦਲ ਦੇਵੇਗਾ, ਸਾਰੀ ਜਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਅੱਗ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਹ ਜਿੰਦਗੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਏਗੀ। ਜੇ ਤੁਹਾਡਾ ਜੀਵਨ ਤਬਦੀਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਗੁਰ ਨੂੰ ੨੪ ਘੰਟੇ ਸਭਾਲ ਨਹੀਂ ਸਕੇ ਕਿਉਂਕਿ ੨੪ ਘੰਟੇ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਤੁਹਾਡੇ ਜਿਓਣ ਦਾ ਢੰਗ, ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਖਾਸ ਬੋਲ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਬੱਸ, ਉਸਦੀ ਯਾਦ ਨਾ ਵਿਸਰੇ। ਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ, ਸਭ ਦਾ ਮਾਲਿਕ ਇੱਕ, ਸਭ ਦਾ ਸਾਹਿਬ ਇੱਕ। ਤੁਹਾਡੀ ਜਿੰਦਗੀ ਬਦਲ ਗਈ।

ਕੁਝ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ। ਨਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਪਤੰਜਲੀ ਦੇ ਯੋਗਾਸਨ, ਵੇਦ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਗੀਤਾ, ਬਾਈਬਲ, ਕੁਰਾਨ ਕੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਗੁਰ, ਤੁਹਾਡੀ ਸਾਰੀ ਜਿੰਦਗੀ ਬਦਲ ਜਾਏ। ਇਸ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਪਾਇਆ, ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹੋ।

LESSON 5

Central Idea: 24*7 Admiration and How can we swim across without the sanctuary of True One?

One can understand the meaning of master (Guru) before the Central Idea.

The True One is invisible, infinite, inaccessible and imperceptible. HE is formless, colorless and has no appearance but pervade and permeate in all. HE is hidden, operates secretly. How that one can be revealed.

Gur as per most popular Indian languages means technique, method. Who gives the method is the Guru. Shabad is the only method through which one can contemplate upon the greatness of True One, remain united with Him inwardly and outwardly. So Shabad is considered to be the Guru. Shabad (Guru) gives us the understanding, wisdom, enlightenment, how to reach the final destination of resting, Home. Shabad (Guru) is the door and part of Home (True One). Shabad (Guru) is another form of True One. That's why there is no difference between True One and Guru. These two words are interchangeably be used means one and the same thing.

Those who follow the path as revealed by Shabad (Guru) there evil mindedness, darkness dispel, hopes and desires have been burnt away and got wisdom, enlighten their lives merged with the Truest of the True One.

Guru Nanak during their travelling in Kandahar in Afghanistan met a saintly man. Each time Guru Nanak was about to leave he persuaded him to stay there for one more day. The saintly man was so impressed from Guru Nanak and says when you are about to leave my feelings are that the True One is going out from my life. In this persuasion Guru Nanak remains there for 17 days. Finally when Guru Nanak was about to leave he said during conversations you have solved so many secrets and gives me the wisdom please give me the answer to one of my question. He put the question in one word "Rehnuma-e-Taukees" means who is your master (Guru) which guides you. Guru Nanak also answered in one word "Khuda-e-Mann" means True One is my master (Guru).

Bhagat Kabir in one of his writings which is contained in Sri Guru Granth Sahib (Page no. 793) also gives us the name of his master (Guru) which is Wisdom (Vivek).

A Man's problem is that he wants to make and establish the Lord in the same way as he has done to Prime Minister, President etc. That's why he is building temples, mosques, gurudwaras, churches etc. The truth is that there is no need to build the temples etc. because the whole existence is His temple. It is He twittering in the birds; it is He blooming within the flowers, fruits; it is He wafting in the breeze; the whole wide sky is His expanse; it is He gurgling in the ocean, rivers and brooks and you are a wave that has arisen in Him. His temple is so vast, how can you contain Him in your small places of worship?

The Immaculate One is complete in Himself, so you have no need to create Him. He was there when you were not, and He still will be there when you are no longer.

Do not bother yourselves with the worthless task of creating His images. Nothing will happen with these temples, idols. Then how will it happen?

Guru Nanak says those who have served Him have attained His glory. If Immaculate One is everything then service is prayer, worship. If He is everything and all is His expanse then the more you get absorbed in service, the nearer you will reach Him.

You need sensitivity in order to serve. Temples, big or small, serve no purpose. These are just tactics to escape prayer. His temple is enormous and equally great should be attitude of service because that alone is He. Remember to keep in mind that whomever you serve is God.

You can serve people in the sense that they are poor, needy or miserable. When you serve people knowing that they are miserable then you are above them and they are below. When you are being kind, taking pity, you are not serving. Then it is an ordinary social service, not worship. You are filled with arrogance. You build a small

hospital but you publicise it enormously. Social service is not worship; you are throwing crumbs to the hungry, you are being kind, obliging others. You are at the top, to whom you serve are way down at your feet. And you desire they should be thankful to you. This is not worship.

Service becomes worship when the one you serve is God. He is master, you the slave. It is not He who is thankful; rather you, that He gave you the opportunity. If you give bread to a poor man then you should also thanked him. Thankfulness for your kindness, that you have accepted my service. When you feel indebted to the one you serve then your service becomes worship. It is not social service but a religious act.

Understand well the difference, to be proud of what you do as a welfare worker, is not Guru Nanak's idea of service. Service makes you humble. Service sees God in the lowly and makes you a servant. Service means that you are indebted to him who gives you an opportunity to serve. The Immaculate One exists unto Himself. And those who serve him attain the glory. This glory is not your ego because it is only realized when the ego is no more. Then you become enlightened, wisdom manifest in you, darkness of your house was banished and the lamp within shone full and bright.

Guru Nanak says sing His praises, hear only of Him and engrave Him in your heart, the Lord of all excellence. And this can happen if you dedicate all your actions to Him.

Wake up in the morning, if waken up intuitively with nature, thanks Him for such a wonderful in built mechanism which wakes you up automatically. If waken up because of sunrays, twittering of birds, even then thankful to Him because He Himself came to wake you up.

When you are at shop, customer comes in, see not the customer but God within him. Deal with him as if God himself has entered your shop. If you wish to be drowned in Him 24 hours there is no other way than this. While eating feel it is He entering you in the form of food because it He who bloomed on the plants; it is He who has become the grain. Accept Him most gratefully. When you accept the food as God, when drinking water you feel it is He came to quench your thirst in the form of water, only then you can praise Him all the 24 hours.

When you go to bed in the night then realize that He has come in the form of sleep to relieve you from tiredness and make you fresh, full of energy. What's the other way is there for you to praise 24 Hours?

You go to the gurudwara, temple etc. and pray, or chant, or sing hymns for an hour or so while your mind runs here and there. Even for this short period, you check your watch to see whether it is getting late, whether it is time to go to office, work. How can you worship Him in bit by bit? You try and pray a little in the morning and a little in the evening while you remain your ordinary old self the rest of the hours.

To be religious is a 24 hour undertaking; the religious spirit should pervade you all day long. You can not practice it sometimes, occasionally. There is no religious day or religious hour. All life in totality is His. All moments are His. Religion is a different way of living in which everything you do is in one way or other connected with God.

Let Him reside in your heart. In this way you will get rid of suffering and carry home the bounty of bliss.

Now by coming home you carry pain that someone has picked your pocket, some customer tricked you, or whatever you ate was not delicious; there is always a cause for complaint. Whatever you wear is not attractive, wear it under compulsion. Till now your day is a collection of sorrows. But if you begin to see God all around you, then the Guru Nanak says whatever you do, you will reap a rich harvest of joy. Not only will you live in happiness in your everyday home but at the hour of death when you set out to leave for your real home, you will be overflowing, filled to the brim, saturated with joy. Then you will depart dancing, not crying. If death is not an occasion of joy and celebration, know that life is ill spent which is like a precious jewel but is lost in exchange for a mere shell. Because you are returning home and if going home is not a matter of celebration, then your whole life adds up only to sorrows.

Your suffering exists only because you are trying to steer your life without God's remembrance. Having set Him aside, you have trusted yourself too much and taken yourself to be too clever; there is no other reason for your unhappiness. And the reason for your happiness is equally simple; you have set your cleverness and

intellect aside, and give no credence to your abilities but experiencing Him in everything. You have begun to live more in Him and less in yourself. Ultimately you may dwell entirely in Him.

Why should you see your wife as wife, and not as God? Why should you see your son as your son, and not as God's son! As your perception changes, happiness joins you. If your son dies you will be unhappy because your perception was wrong. You thought "My son". Had you realized beforehand that he is God's son; you would have thought "when He wished, He sent him to me, when He wished, He called him back". All is His command and you would have accepted His will. You have no hand in it. All is His – everything! Then where are the tears? Where the anxiety, the sorrow and distress? If He gives, you are happy; if He takes even then you are happy. Who to complain, and about what? When you are well-pleased under all circumstances then it is also a 24 hours admiration of God.

His ways are unique. Sometimes He gives thus creates you. Sometimes He takes away and in doing so you evolve further. Sometimes suffering is necessary because sorrow wakes you up, makes you conscious. In happiness you are asleep and lost! In suffering you are awoken.

When a man begins to perceive correctly, knowing that He is in everything, and then you accept His joy and sorrow equally, filled with thanksgiving. Then joy is no longer joy, sorrow is no longer sorrow; the dividing line is lost. When you begin to look them upon impartially, your attachment to joy and confrontation with suffering are both broken and you stand apart, free from both. Then you shall get rid of sorrow and carry home joy.

The divine wisdom is attained through master (Guru) and one can come to know that God is all pervading, contained in all. Master is Shiv, Gorakh, Brahma, Parbati...is all for us.

Gur as per most popular Indian languages means technique, method. Who gives the method is the Guru. The entire matter, imbroglio is solved with just one secret technique. And that secret, the Guru Nanak says is – "He is the one universal creator of all. Let me never forget Him. May I always remember this truth He is hidden behind all? He is the hand of all hands; He is the eye of all eyes. It is who throbs; it is He who is life".

Let me never forget Him. May this remembrance remain every moment? By grasping this secret, you will gradually see beyond the beads of rosary and be able to grasp the thread that goes through them all. That thread is God and you are beads. The stream of life that flows through you is God. He is the thread on which turns the bead of your body, and this thread is the same in me as in you. It is the same that runs within the tress, birds, animals, mountains, oceans. It is He living in the various forms, unfurling in every wave. So catch hold of the constant remembrance of this thread and never forget it – you have the secret at hand. All riddles will then be solved by themselves.

So what will you do? How will you guard this remembrance 24 hours? You will need an intensive courage. If you begin to see God in the customer, how will you fleece him? It will be difficult. If you are a pickpocket, seeing God in your victim, your hands will be paralyzed. How can you do the evil? If you see He how can you jinx, curse others? How will you be angry? How will you do vendettas? How will you make enemies?

If you see Him in everything, you are in slight difficult position; the structure of your life begins to crumble from all sides. The house you have built stands against all He signifies, because you have built it when you have forgotten Him. If now you begin to remember Him the house cannot remain. Which house is this?

The edifice you have created round yourself – the house of lies, deceit, anger, enmity, malice, jealousy and hatred – this is what your house is. All religion become feeble because we do not have the courage, but has calculations. Then it becomes very difficult to remember this secret, which aims to change your life from its very roots, it will start such a raging fire in your life that this life will disappear. Remember if there is no transformation in your life you have failed to guard this secret for 24 hours, because 24 hour remembrance is your lifestyle, way of life not special utterances. Then Guru Nanak says - Grab hold of this secret; only this, He is the benefactor of all. Let me never forget Him. That within, the master of all, is One. For your life to transform, you need nothing more. You do not need to do patanjali's yoga asanas, not concern yourself with what Gita, Koran, Bible says. A small secret, such a tiny secret, to transform your entire life! Through this secret Guru Nanak attained and you can also.